

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 85

Fylke: Sogn og Fjordane

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Selje

Emne: Tradisjoner, Tro og segner
omkring jeger og jaktstyr.

Bygdelag: Stadlandet

Oppskr. av: Ole Kr. P. Fure

Gard: Indre Fure

(adresse): Drage

G.nr. 48 Br.nr. 1.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

- 1-17. Vanlig jagt har lite forekommet her, og det disse spørsmål gjelder er ukjent.
18. Dette er også ukjent. Men jeg husker noe min far fortalte. Her var nogen som var blitt bitt av en hugorm, (i gammel tid). Da fikk man det råd at dersom man kunne legge asken av en huggorm på bitet, så vilde det ikke utarte til blodforgiftning. To mann reiste i robåt til en øy Selja, som lå ca. 8 km. borte, og hvor de viste der var megen orm, for å hente en slik. Den brente de og asken blev lagt på hugg-såret. Vedkommende blev frisk, men om det var asken som var årsaken, kunne min far ikke si. Han föyet til, at andre har også blit bitt, men stått det over uten ormeaske.
19. Ja. Det fortaltes, at hver gård skulle levere en hövelig mengde "Ulltråd" til å stenge ulven med så den ikke kom utover Stadlandet. Det var over Manseidet slik stengsel var oppsatt. Når det blev benyttet ulltråd, var vel grunnen den at ull var lettest og billigst å skaffe, og så var ulven like redd å gå under ullgarn som annet garn. Tykkeisen er ukjent.
- Jeg kan tilföye, at for endel år siden, fandt man på fjellet ensteds inne i Nordfjord, et slikt stengsel, i kanten av en snebræ. Snebræen hadde smeltet mer end vanlig og stengslet kom da til syne. Jeg tror det var på fjellet syd for Utvik en steds. Der stod bilde av det i aviserne. Det var vistnok straks för siste krig.
- 20-28. Ukjent.
21. Den siste björn blev jaget ved "manngard" omkring 1850-60 årene. Det fortaltes, at folk fra Ytre og indre Fure, og fra Hoddevik, gikk mann av huse i "manngard" fra yterste nes mellem Fure og Hoddevik og inn over fjellet, og stranden. Det var bare min Oldefar som hadde rifle. De andre hadde andre våben, som torvkniver, (8a. 50 cm. langt knivblad). Kommen inn på fjellet rett opp for Indre Fure, gikk min oldefar, (som var over 60 år) ned fra fjellet, i det han regnet med at man ikke fandt nogen, björn.

21. forts.

29

De andre fortsatte manngaren. Kommet halvveis mellom Fure og Drage, fandt de bjørnen under en hammer, (som i dag kalles Bjønnahammeren). Den blev skremt og tok til bens innover. En av mannskapet reiste opp en stor sten, men da det var en mann rett under, spurgte han om han skulle la den gå. La gå blev der svart, og steneh rullet ned mot bjørnen, men gikk bakenfor denne så nær at den såvidt sneiet bort ø/i bakbena. Det blev fortalt, at hadde han ikke spurgt, men latt stene gå først, så hadde den tatt bjørnen utfor stupet under.

I midlertid var befolkningen fra Drage kommet ut i stranden mellom Fure og Drage for å overta "manngarden", og da disse så bjørnen som nå kom ned mot sjøen rett i mot dem, blev de redd og rømte bort over steinerne i sjøen. Bjørnen blev også redd og satte rett tilfjelds i en bratt skråning, ca. 500 m. Den stanset en gang å så seg tilbake. Siden er bjørn ikke sett her på Stadlandet.

Et par gange har folk sett dyr som de påståd var bjørn, engang i 1880 årene traff en mann et dyr som han påståd var bjørn vest for Ytre Fure, men det er ikke blitt bekreftet. Vedk. døde i 1916, og jeg hørte ham selv fortelle det.

Det siste ugagn bjørnen gjorde, var at den slog inn døren i en garfjör, (fjös i bögaren) og drepte en geit. De andre geitene rømte ut døren.

Kyrne blev gjøtet dag og natt, når de var på fjellet om sommeren. Der lå alltid en mann i fjöset opp-pe på fjellet om netterne. Engang en gammel tule (=gjøter) lå i fjöset og min oldefar kom forbi, ville han se hvordan han reagerte for bjørnen. Oldefar begyndte å slå på døren, men da blev der liv i gjøteren, som skjendte og ropte "Vil du pakke deg dit best."

Et sagn.

I stölsveien er en sten av kleber. Der sat et par kvinnen som kom fra stölen med melk og kvilde, en kveld. Den ene var fruksommelig og hun sat på kleberstenen, den andre på en annen sten. Om natten hadde bjørnen vært der og lagt i gjen sit visitkort på kleberstenen.

30.

Vi merket ikke noget til råvdyrplagen under og etter siste verdenskrig, bortsett frå villmink. De eneste rovdyr her er nå er rödrev og villmink, og rovfugler.